

El llenguatge

El tros i el pedaç

13/IV/1978

Pot ésser útil de comparar dos mots del català com tros i pedaç amb els mots corresponents del castellà, «trozo» i «pedazo». Diem corresponents, no equivalents. Perquè per corresponents entenem que tenen un origen comú, que es correspon com a formes de llenguatge, amb una mateixa etimologia i una evolució paral·lela, prescindint del significat amb què són usats actualment, i per equivalents volem donar a entendre que tenen el mateix significat i que, per tant, es poden traduir l'un per l'altre.

La primera observació que resulta d'aquesta comparació és de tipus ortogràfic. Al costat d'una mateixa solució del castellà per a representar el so consonàntic comú a tots dos mots, observem, en català, que el so que també tenen en comú es representa en un cas per una s (final) en l'altre per una ç ja que, contràriament al que algú encara creu, a una z del castellà no correspon sempre una ç del català (per a representar el so de s sorda, és clar). En castellà cal escriure amb z tant «trozo» com «pedazo» perquè és l'únic mitjà de què disposa per a representar, davant una o (i davant una a una u, aquest so interdental. En català, en canvi, el signe ç (alternant amb c davant e, i) es reserva per als mots d'origen llatí que presenten un so de s sorda procedent del so que hi era representat per c ci o t com és el cas de pedaç. Tros en canvi, mot d'origen incert —pot-ser gàl·lic, insinuen els especialistes—, s'ha d'escriure amb s que dobla en els seus derivats: trossos, trossejar, destrossar, etc.

Quant al significat, cal veure el que hom atribueix actualment a aquests mots. L'equivalent castellà de pedaç no és pedazo sinó «remiendo». L'equivalent català de «pedazo» no és pedaç sinó tros. Dir «un pedaç de pa» seria un disbarat anàleg a dir, en castellà, «un pedazo en la chaqueta». Tanmateix, les traduccions simultànies o apressades, avui usuals, inclouen a aquests errors. En castellà, és cert, es pot alternar «trozo» i «pedazo» encara que sembla més encertat, per ex., traduir un tros de pa per un pedazo de pan». I en català també tenim un bon sinònim de tros, bocí, però, analogament, amb una aplicació més restringida que no pas tros.

Albert Jané